

NÄYTTÖÖN PERUSTUVAN HOITOTYÖN OSAAMISEN EDISTÄMINEN KOULUTUKSEN AVULLA

TAUSTA

Hoitotyöntekijöiden näyttöön perustuvan hoitotyön osaaminen on keskeisessä asemassa laadukkaiden, turvallisten ja asianmukaisesti toteutettujen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen toteutumisessa. Näyttöön perustuvassa hoitotyössä hoitotyöntekijän päätöksenteko perustuu ammattilaisen asiantuntijuuteen ja kokemukseen, ajantasaiseen ja parhaaseen saatavilla olevaan tutkimustietoon, resursseihin, hoidon olosuhteisiin ja ympäristöön liittyvään tietoon sekä tietoon potilaan odotuksista, mieltymyksistä ja arvoista (Sackett ym. 1996, DiCenso ym. 1998, Jordan ym. 2016). Yksittäisen potilaan hoitoa koskevassa päätöksenteossa on otettava huomioon hoitomenetelmien tai erilaisten hoitovaihtoehtojen vaikuttavuus, käyttökelpoisuus, tarkoituksenmukaisuus ja merkityksellisyys (Jordan ym. 2016).

Suomessa hoitotyöntekijöillä on lakisääteinen velvollisuus toimia näyttöön perustuvasti. Terveydenhuoltolain (1326/2010, 8§) mukaan terveydenhuollon toiminnan tulee perustua näyttöön ja hyviin hoito- ja toimintakäytäntöihin. Lakisääteisten velvoitteiden täytyminen on sosiaali- ja terveydenhuollon johtajien vastuulla. Tutkimusten mukaan koulutukset ovat yksi keino edistää hoitotyöntekijöiden näyttöön perustuvan hoitotyön osaamista (Häggman-Laitila ym. 2016, Patelarou ym. 2017). Näytön käyttöönottoa ja sen vakiinnuttamista hoitotyön käytäntöön voidaan edistää lisäämällä ammattilaisten osaamista luotettavan tiedon etsimisessä ja tiedon arvioinnissa. Osaamista voidaan edistää esimerkiksi koulutusten ja tutkimusklubien avulla. (Patarou ym. 2017.)

KYSYMYS

Millaisia koulutusinterventioita on käytetty hoitotyöntekijöiden näyttöön perustuvan hoitotyön osaamisen edistämiseksi ja millaisia vaikutuksia näillä interventioilla on saavutettu?

AINEISTO JA MENETELMÄT

Näyttövinkki perustuu vuonna 2016 julkaistuun järjestelmälliseen katsaukseen, johon tutkimusartikkelien menetelmällisen laadun arvioinnin jälkeen hyväksyttiin kahdeksan (n=8) Yhdysvalloissa toteutettua tutkimusta. Katsaukseen hyväksyttiin koulutukset, joihin osallistujat olivat hoitotyöntekijöitä (n=1622). Aineiston heterogeenisuuden vuoksi analysoinnissa käytettiin laadullista sisällön analyysiä. Katsauksen menetelmällinen toteutus on kuvattu alkuperäisessä julkaisussa (Häggman-Laitila ym. 2016).

KATSAUKSEN KESKEISET TULOKSET

Näyttöön perustuvaa hoitotyötä koskevien koulutusten sisällöt olivat 1) näyttöön perustuvan hoitotyön ja tutkimustyön periaatteet, 2) näyttöön perustuvan hoitotyön prosessin eri vaiheet sekä 3) käytännön hoitotyössä tapahtuvien muutosten suunnittelu.

Näyttövinkki on hyvälaatuisten järjestelmällisten katsausten ja hoitosuosittelujen tiivistelmä. Sen tarkoituksena on levittää kansalaisille ja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisille näyttöön perustuvaa tietoa.

Koulutusinterventtioiden pedagogiset ratkaisut liittyivät:

1) **Oppimisympäristöön**

- Koulutusta tarjottiin joko kontaktiopetuksena tai itseohjautuvan opiskelun moduuleina organisaatioiden verkko-oppimisympäristöissä. Koulutusten kesto vaihteli eri tutkimuksissa.

2) **Kouluttajaan**

- Kouluttajina toimivat yliopisto tutkijat ja tohtorikoulutetut hoitotyöntekijät.
- Kouluttajina olivat myös kliinisessä työssä toimivat hoitotyöntekijät ja näyttöön perustuvan hoitotyön mentorit.

3) **Opetus- ja oppimismenetelmiin**

- Suosituimmat opetus- ja oppimismenetelmät olivat luennot ja esitykset sekä ryhmätyöt ja niihin liittyvät keskustelut.
- Yhdessä koulutuksessa järjestettiin hoitotyöntekijöille mahdollisuus harjoitella tiedonhakua yhdessä informaation kanssa. Koulutuksen päätteeksi pidettiin posteriesityksiä osallistujien oppimiskokemuksista.

Koulutusten vaikutukset olivat:

1) **Positiiviset muutokset asenteissa**

- Koulutus muutti hoitotyöntekijöiden asennetta positiivisemmaksi tutkimusta ja näyttöön perustuvaa hoitotyötä kohtaan. Lisäksi osallistujien näkemys organisaation roolista näyttöön perustuvan hoitotyön edistäjänä vahvistui.

2) **Tutkimusmetodinen tietoperusta kehittyi**

- Hoitotyöntekijöiden ymmärrys erilaisista tutkimusasetelmista lisääntyi. He oppivat myös arvioimaan tutkimusten luotettavuutta ja tulkitsemaan tutkimustuloksia.

3) **Ymmärrys näyttöön perustuvan hoitotyön prosessin vaiheista lisääntyi**

- Hoitotyöntekijät perehtyivät kliinisten tutkimuskysymysten muodostamiseen, tutkimusnäytön etsimiseen ja näytön laadun arviointiin. He kehittyivät hoitotyön käytäntöjen kriittisessä arvioinnissa sekä niihin liittyvien muutosten suunnittelussa.

4) **Ammatillinen kehitys**

- Hoitotyöntekijöiden ammatillinen kehittyminen ilmeni itseluottamuksen vahvistumisena, haluna jatkokouluttautua (TtK, TtM), kirjoittaa artikkeleita tai pitää esityksiä konferensseissa. Osallistujien halu toimia roolimalleina tai mentoreina näyttöön perustuvassa hoitotyössä lisääntyi.

5) **Työympäristön muutokset**

- Työympäristöissä tapahtuvia positiivisia muutoksia olivat muun muassa työntekijöiden yhteenkuuluvuuden kehittyminen ja henkilöstön vaihtuvuuden väheneminen. Hoitotyöntekijät kokivat saavansa johtajilta ja kollegoilta aiempaa enemmän tukea.

YHTEENVETO

Hoitotyöntekijöiden näyttöön perustuvan hoitotyön osaamista voidaan edistää koulutuksen avulla. Koulutuksia suunniteltaessa tulee laatia opetussuunnitelma ja asettaa oppimistavoitteita esimerkiksi hoitotyöntekijöiden näyttöön perustuvan hoitotyöhön liittyvien asenteiden, tietojen ja taitojen kehittymiselle. Koulutuksissa tulee huomioida näyttöön perustuvan hoitotyön prosessin eri vaiheet. Lisäksi koulutuksen teoreettinen viitekehys tulee kuvata.

KÄYTTÖKELPOISUUS SUOMESSA JA LISÄTIETOJA

Järjestelmällisen katsauksen tulokset ovat sovellettavissa suomalaiseseen sosiaali- ja

terveydenhuoltoon, kun kehitetään näyttöön perustuvan hoitotyön osaamista edistävää koulutusta.

Alkuperäinen julkaisu:

Häggman-Laitila A, Mattila L-R & Melender H-L. Educational interventions on evidence-based nursing in clinical practice: A systematic review with qualitative analysis. Nurse Education Today 2016; 43: 50–59, DOI: 10.1016/j.nedt.2016.04.023

Muut käytetyt lähdeviitteet:

- 1) DiCenso A, Cullum N, Ciliska D. Implementing evidence-based nursing: some misconceptions. BMJ 1998; 1(2): 38–39. DOI: 10.1136/ebn.1.2.38
- 2) Jordan Z, Lockwood C, Aromataris E, Munn Z. 2016. The JBI model for evidence-based healthcare: a model reconsidered. Adelaide: The Joanna Briggs Institute. Saatavilla: http://joannabriggs.org/assets/docs/approach/The_JBI_Model_of_Evidence_-_Healthcare-A_Model_Reconsidered.pdf Luettu 8.2.2018.
- 3) Patelarou AE, Kyriakoulis KG, Stamou AA, Laliotis A, Sifaki-Pistolla D, Matalliotakis M, Prokopakis E, Patelarou E. Approaches to teach evidence-based practice among health professionals: an overview of the existing evidence. Advances in Medical Education and Practice 2017; 8: 455–464. DOI: 10.2147/AMEP.S134475
- 4) Sackett DL, Rosenberg WMC, Muir Gray JA, Haynes RB, Richardson WS. Evidence based medicine: what it is and what it isn't. BMJ 1996; 312: 71–72. DOI: 10.1136/bmj.312.7023.71
- 5) Terveystieteiden tutkimuskeskus (1326/2010) Saatavilla: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326> Luettu 8.2.2018.

TIIVISTELMÄN TEKIJÄ

Tutkija Ashlee Oikarainen, TtM, väitöskirjatutkija, Hoitotyön tutkimussäätiö, [ashlee.oikarainen\(at\)hotus.fi](mailto:ashlee.oikarainen@hotus.fi)

Sairaanhoitaja Antti-Tuomas Heinonen, TtM-opiskelija, Oulun yliopisto, [antti-tuomas.heinonen\(at\)student oulu.fi](mailto:antti-tuomas.heinonen@student oulu.fi)

Suuhygienisti Anna-Leena Keinänen, TtM-opiskelija, Oulun yliopisto, [anna-leena.keinanen\(at\)student oulu.fi](mailto:anna-leena.keinanen@student oulu.fi)

Sairaanhoitaja, Eeva Talus, TtM-opiskelija, Oulun yliopisto, [eeva.talus\(at\)student oulu.fi](mailto:eeva.talus@student oulu.fi)

Professori Helvi Kyngäs, TtT, Tutkimusyksikön johtaja, Oulun yliopisto, [helvi.kyngas\(at\)oulu.fi](mailto:helvi.kyngas@oulu.fi)

Tutkija Sonja Tuomisto, TtM, väitöskirjatutkija, Hoitotyön tutkimussäätiö, [sonja.tuomisto\(at\)hotus.fi](mailto:sonja.tuomisto@hotus.fi)